

УДК 330.341.1

Сливінська О.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудитуВідокремленого підрозділу Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

INNOVATIVE PROCESSES ARE IN DEVELOPMENT AGRARIAN
TO SECTOR OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито базові поняття інновацій. Наведено особливості інноваційної діяльності та процесу впровадження інновацій у виробничу діяльність аграрного сектору. Обґрунтовано необхідність ведення інноваційної діяльності підприємствами агропромислового комплексу. Вказано заходи, реалізація яких дасть змогу покращити процес виробництва, продуктивно використовувати внутрішні й залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний процес, інноваційна діяльність.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты базовые понятия инноваций. Приведены особенности инновационной деятельности и процесса внедрения инноваций в производственную деятельность аграрного сектора. Обоснована необходимость ведения инновационной деятельности предприятиями агропромышленного комплекса. Указаны мероприятия, реализация которых позволит улучшить процесс производства, производительно использовать внутренние и привлечь внешние инвестиции в инновационную деятельность.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационный процесс, инновационная деятельность.

ANNOTATION

In the article there are revelation of the basic innovation notions, special features of innovative activity and adoption process, basis of necessity of innovative activity conduction into the manufacturing process of agricultural companies. Measures realization of that will allow improving the process of production are indicated, productively to use internal and attract external investments in innovative activity.

Key words: innovations, innovative development, innovative process, innovative activity.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу України важливу роль відіграє впровадження новітніх технологій та досягнень науково-технічного прогресу. Інновації є засобом підвищення ефективності виробництва, а також адаптації підприємств до змін соціального, економічного, політичного середовища.

Формування інноваційної системи в агропромисловому комплексі відбувається за дуже несприятливих умов (недостатнє забезпечення наукової сфери матеріально-технічними ресурсами, обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників тощо). Зараз більшість вітчизняних агропідприємств неспроможна виготовляти високоякісну й конкурентоспроможну продукцію, що є наслідком таких негативних явищ, як, зокрема,

застарілий машинно-тракторний парк, диспаритет цін на продукцію промисловості й сільського господарства, постійне зростання цін на паливо-мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система й законодавча база. Ці проблеми особливо загострилися після входження України до структур Світової організації торгівлі, що вимагає від нашої держави постачання на світовий ринок високоякісної конкурентоспроможної продукції. Постає гостра необхідність у переорієнтації наявної державної політики на високоефективну інноваційну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне дослідження різних аспектів інноваційного розвитку та ефективності інновацій здійснили у своїх працях такі вчені, як, зокрема, А.Ф. Бондаренко, А.Н. Бузні, О.Д. Витвицька, М.І. Кісіль, О.В. Крисальний, М.Ф. Кропивко, О.А. Лапко, М.І. Лобанов, П.М. Музика, П.Т. Саблук, М.А. Сади́ков, С.В. Шолудченко, Г.І. Андреев, С.Д. Ільєнкова, В.В. Дергачов, Г.А. Романенко, Л.М. Хогберг, Р.А. Фатхутдінов.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження інновацій у виробничу діяльність підприємств аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закон України «Про інноваційну діяльність» інновації визначає як новостворені і вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери; а інноваційну діяльність – як діяльність, що спрямована на вирішення і комерціалізацію результатів наукових розробок та досліджень і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [1].

Інноваційний процес – комплексний, керований процес, спрямований на створення, впровадження і використання принципово нової або модифікованої ідеї, що задовольняє конкретні суспільні потреби і має економічний, технічний або соціальний ефект [3, с. 243].

Інноваційний процес в аграрному секторі – це постійний, безперервний процес перетво-

рення окремих технічних, технологічних та організаційно-економічних ідей і наукових варіантів вирішення певного практичного завдання з метою переходу галузей та підприємств аграрного сектору на якісно новий рівень виробничого процесу. На здатність підтримувати інноваційну діяльність в аграрному секторі впливає велика кількість факторів, таких як особливості природно-економічних умов господарювання, стан організаційно-виробничого механізму, рівень готовності господарств до впровадження інновацій, засоби стимулювання досягнень науки та їх впровадження на практиці, регіональні відмінності суб'єктів господарювання [5, с. 322].

В умовах глобалізації інноваційна модель розвитку не може принести повного економічного ефекту лише за допомогою технологічного оновлення ресурсної бази та структурної перебудови економіки. Вона передбачає перенесення акценту з традиційних науково-технічних рішень на використання принципово нових прогресивних технологій, які впливають на процеси соціально-економічного розвитку прогресивних країн світу. Саме тому широке застосування інновацій є найбільш дієвим та ефективним способом вирішення гострих соціально-економічних проблем аграрного сектору, пов'язаних із пошуком механізмів підвищення економічних показників діяльності аграрних господарств та забезпечення населення високоякісною сільськогосподарською продукцією. Інноваційний розвиток цієї сфери економіки означає її якісне реформування, що базується на зростанні виробничих показників з одночасним удосконаленням соціально-економічного механізму сільського господарства, а також взаємопов'язаних галузей. Цей процес повинно забезпечувати постійне використання більш досконалих технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, нових сортів культур рослин та порід тварин, прогресивних моделей соціально-економічного розвитку, сучасних моделей інформаційних технологій.

Аграрний сектор економіки, на відміну від інших сфер, має свої особливості щодо генезису та впровадження інноваційних продуктів. Насамперед йдеться про те, що інноваційна діяльність не є одиничним актом упровадження якої-небудь новації. Вона є цілеспрямованою системою заходів із розробки, впровадження, освоєння, виробництва, поширення і комерціалізації новацій [4].

Технологічне і технічне переозброєння сільського господарства в сучасних умовах є ключовою проблемою забезпечення продовольчої безпеки України. Тільки створення й освоєння нової техніки і машинних технологій в сільськогосподарстві дасть змогу підняти якість і конкурентоздатність вітчизняної сільськогосподарської продукції. Для розвитку сільського господарства та енергозабезпечення потрібна державна підтримка, особливо під час розро-

блення та освоєння енерго- і ресурсозберігаючих агротехнологій.

Головним пріоритетом науково-технічної та інноваційної політики в аграрному секторі повинна стати державна підтримка фундаментальної і прикладної науки з орієнтацією на впровадження наукових розробок у сільськогосподарстві. Кінцевою метою аграрної науки є підвищення ефективності сільського господарства.

В умовах вкрай непростой економічної ситуації в аграрному секторі необхідно досить скромні бюджетні ресурси сконцентрувати на розробці пріоритетних науково-технічних рішень в аграрному секторі.

Крім цього, необхідно виділити ще одну специфічну для аграрного сектору проблему. Йдеться про охорону та залучення в господарський обіг на поворотній (комерційній) основі перспективних технологій обробітку і збирання сільськогосподарських культур, утримання сільськогосподарських тварин і птиці тощо. Це актуально ще й тому, що належить подолати наростаючу з року в рік технологічну відсталість українського сільського господарства від рівня зарубіжних країн.

Важливим елементом інноваційної діяльності ще є організація менеджменту інноваційного циклу. Згідно зі статистикою закордоном на одну розробку в науці доводиться 10 менеджерів, які доводять цю роботу до рівня достатнього, щоб її освоїти. В Україні ж пропорція зворотна. Багато корисних для сільського господарства винаходів виявлялися незатребуваними тільки через те, що їхній потенціал не був розкритий і представлений.

У проекті Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів зазначено, що кадрова наукоємність в Україні за роки реформ навіть зростає. Сьогодні в інтересах аграрної галузі працюють понад 11 тис. науковців (15% загальної кількості учених країни), зокрема 2,1 тис. докторів і кандидатів наук, понад 200 академіків та членів-кореспондентів. Сільськогосподарський сектор обслуговує Національна академія аграрних наук України, у складі якої діють більше 120 наукових установ, а його потребами опікуються фахівці розвиненої системи навчальних закладів. Учені різних дослідницьких і наукових закладів аграрного профілю нині приділяють велику увагу розвитку і впровадженню у сільськогосподарське виробництво новітніх технологій.

Нині аграрна наука на 75% фінансується за рахунок державного бюджету (наука загалом – на 39%). Це є ще одним доказом неефективності проведених у сільськогосподарському секторі реформ, унаслідок яких вона залишилася відірваною від виробництва і слабо комерціалізованою, що суперечить світовому досвіду. У розвинених країнах аграрна наука є найбільш комерціалізованим сектором наукових досліджень.

Іншою проблемою цієї сфери є дуже низький рівень використання досягнень аграрної науки

сільськогосподарським виробництвом, що законірно призводить до зниження якості робіт. Головна причина полягає в тому, що в Україні не сформувалися великі аграрні підприємства і не відбулася ринкова інтеграція фермерських господарств. До того ж в аграрному секторі набирає оборотів тенденція скуповування торговельним, фінансовим та промисловим капіталом корпоративних прав засновників сільськогосподарських підприємств, що призводить до відчуження великої кількості угідь із аграрного виробництва.

Держава як один із основних суб'єктів інноваційної діяльності забезпечує впровадження інноваційних процесів у національну економіку та встановлення досконалого правового регулювання відносин у цій сфері.

Зокрема, державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування й розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Реалізація запропонованих заходів дасть змогу покращити процес виробництва, продуктивно використовувати внутрішні й залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність.

Розв'язувати проблему інноваційного прориву можна лише системно, взаємопов'язаним

комплексом заходів у рамках послідовної і довгострокової державної науково-технічної, промислової та інноваційної політики. Для цього державі треба вирішити стратегічні питання інноваційного розвитку:

- якими засобами стимулювати інноваційну діяльність, які для цього є фінансові ресурси;
- скоротити та уточнити пріоритетні напрями інноваційної діяльності;
- визначити механізми та організаційні заходи для інноваційного розвитку.

Висновки. Постійно зростаюча роль інноваційного чинника і пов'язані з цим наміри отримати в прийнятні терміни очікуваний економічний ефект не дають змогу розраховувати на наявну ситуацію, що склалася в аграрному секторі з упровадженням в практичне використання новітніх наукових розробок та їх масовим використанням. Для того щоб інноваційний розвиток аграрного сектору відповідав своєму призначенню і приносив очікувані результати, необхідно всебічне та повноцінне забезпечення, що дасть змогу змінити наявний інертний і навіть регресійний характер цього процесу. І це повинно стосуватися всіх напрямів забезпечення активного та ефективного інноваційного розвитку аграрного сектору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
2. Осецький В.Л. Стратегія нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки / В.Л. Осецький, Т.Г. Затонацька // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 38–49.
3. Осипов В.І. Економіка підприємства : [підручник] / В.І. Осипов – О. : Маяк, 2005. – 724 с.
4. Тивончук С.О. Методологічні підходи щодо управління інноваційною діяльністю / С.О. Тивончук, С.В. Тивончук // Економіка АПК. – 2005. – № 12.
5. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів / П.С. Харів. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 326 с.